

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

123:2 • 2003

Debatt

Förintelsen – i historien eller över Historien?

Av Kristian Gerner & Klas-Göran Karlsson

På svenska skrivs begrepp med liten begynnelsebokstav. Egennamn och det första ordet i beteckningar på institutioner skrivs med stor begynnelsebokstav. Det gäller även titlar på böcker, filmer och konstverk. På engelska finns särskilda regler för när man skriver med stor respektive liten begynnelsebokstav. Man kan skriva både communism och Communism, fascism and Fascism.

Gavin Langmuir hävdar i sin bok om antisemitismens historia att begreppet på engelska skall skrivas antisemitism, inte Anti-Semitism.¹ Hans argument är att motsatsen till antisemitismen inte heter semitism utan anti-antisemitism. Det finns ingen "semitism" att vara emot. I lingvistikern skriver man om semitiska språk, men det är en annan historia. Det allmänt använda ordbehandlingsprogrammet Word envisas dock med att i sin rättstavningsfunktion så att säga rätta till "Anti-Semitism". Så skrivs termen vanligen på engelska trots Langmuirs påpekande.

År 1979 visades i Sverige en amerikansk TV-serie om nazisternas judeutrotning. Den fick titeln *Holocaust*. Denna term användes på engelska även före serien om själva begreppet judeutrotning. Den skrivs också då med stor begynnelsebokstav. När *Holocaust* visades i svensk television presenterades den givetvis med stor begynnelsebokstav – det handlade om titeln på en TV-serie – men i översättning: *Förintelsen*.

Efter 1979 började på svenska det som tidigare gått under namnet judeutrotningen att kallas förintelsen. Detta ord vann insteg även i *Nationalcyklopedin*, med liten begynnelsebokstav. Med åren började termen skrivas Förintelsen även då inte TV-serien utan begreppet judeutrotningen åsyftades. Detta bruk fick en ideologisk och emotionell laddning inom ramen för frågeställningen huruvida judeutrotningen var unik eller ej. För några syntes det bli en helig sak att skriva med stor begynnelsebokstav. Det handlade om ett moraliskt bruk av historien. Tyvärr finns det i detta en fara även för moraliserande.

1. Gavin I Langmuir, *Towards a Definition of Antisemitism*, Berkeley 1996.

Den israeliske historikern Yehuda Bauer använder på engelska om Hitlers judeutrotning uttrycket att den var "unprecedented". Med det vill han uttrycka att det aldrig i historien hade hänt att en regim hade försökt mörda alla individer inom en bestämd kategori. Han ville inte använda ordet "unique" eftersom han menade att beteendet i framtiden kunde upprepas gentemot andra kategorier än judarna. Vi rekommenderade förlaget för den svenska utgåvan av Bauers bok, *Förintelsen i perspektiv*, att skriva förintelsen med liten begynnelsebokstav där engelskan hade Holocaust i akt och mening att låta översättningen återge Bauers begreppsbestämning.

När det gäller judeutrotningen infördes först termen förintelsen som ett översättningslån av Holocaust, och sedan började den skrivas med stor begynnelsebokstav, detta i strid med normalt svenskt vetenskapligt språkbruk.

Vid Historiska institutionen i Lund pågår ett av Riksbankens Jubileumsfond stött projekt med namnet "The Holocaust and European Historical Culture". I de texter på svenska som produceras inom projektet skriver vi förintelsen med liten begynnelsebokstav. Vi anser att termen entydigt syftar på nazisternas judeutrotning och inget annat. Termen är namn på det begreppet. När vi har anledning att nämna den amerikanska TV-serien, som spelade en stor roll för utvecklingen av ett förändrat historiemedvetande i vissa europeiska länder, skriver vi givetvis Förintelsen med stor begynnelsebokstav. TV-serien hette ju så på svenska.

Vi skriver detta på förekommen anledning, Lars M Anderssons passionerade plädering för stor begynnelsebokstav i ordet förintelsen i sin recension av Bauers bok.² Vi har ingen förhoppning om att bli mera framgångsrika än Langmuir i vår ambition att försvara en strikt vetenskaplig terminologi. Vi godtar med jämnmot att kolleger skriver Förintelsen. Vi hävdar dock den vedertagna allmänna principen och undanber oss bestämt alla insinuationer om att vi skulle ha låga, skamliga motiv för vår principfasthet.

2. *Historisk tidskrift* 2002:4, s 738.